

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 69 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 3/2002, 51/2003, 85/2003, 40/2004, 61/2005 и 129/2006), член 68 став 1 од Законот за банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/2007 и 90/2009) и точка 26 став 3 од Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности („Службен весник на Република Македонија“ бр. 163/2008 и 144/2009), гувернерот на Народната банка на Република Македонија донесе

УПАТСТВО

**за спроведување на Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности
(„Службен весник на РМ“ бр. 39/2010)**

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со ова упатство се пропишува начинот на примена на Одлуката за управување со ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности (во понатамошниот текст: Одлуката).

2. Банката е должна да пополнува и да доставува до Народната банка на Република Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка) извештаи за изложеноста на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

3. Извештаите од ова упатство се доставуваат на следниве обрасци:

- Образец ФКС - Промена на економската вредност на портфолиото на банкарски активности за позициите со фиксна каматна стапка;
- Образец ВКС - Промена на економската вредност на портфолиото на банкарски активности за позициите со променлива каматна стапка;
- Образец ПКС - Промена на економската вредност на портфолиото на банкарски активности за позициите со прилагодлива каматна стапка;
- Образец ВПВ - Вкупна пондерирана вредност.

Обрасците од ставот 1 од оваа точка се составен дел на ова упатство.

За потребите на ова упатство, економската вредност на позициите од портфолиото на банкарски активности се искажува преку нивната сметководствена вредност, прилагодена согласно со одредбите од ова упатство.

II. УТВРДУВАЊЕ НА ИЗЛОЖЕНОСТА НА РИЗИК ОД ПРОМЕНА НА КАМАТНИТЕ СТАПКИ ВО ПОРТФОЛИОТО НА БАНКАРСКИ АКТИВНОСТИ

II. 1. Обрасци ФКС, ВКС и ПКС

4. Обрасците ФКС, ВКС и ПКС се пополнуваат посебно за:

- сите позиции во денари;
- секоја одделна значајна валута, согласно со точката 2 алинеја 9 од Одлуката;
- секоја одделна значајна валута за позициите во денари со девизна клаузула во таа валута, и
- збирно, за сите останати валути коишто, согласно со Одлуката, не се сметаат за значајни, вклучувајќи ги и позициите во денари со девизна клаузула во тие валути.

5. Банката е должна да ги применува следниве правила при пополнувањето на овие обрасци:

- Каматночувствителните билансни и каматночувствителните класични вонбилансни позиции се прикажуваат на нето-основа (намалени за износот на извршената исправка на вредноста, односно издвоената посебна резерва) и коригирани за износот на премијата, дисконтот и промените во објективната вредност, без да се земе предвид износот на акумулираната амортизација;
- Финансиските деривати коишто се дел од портфолиото на банкарски активности се искажуваат според нивната номинална вредност, при што се прикажуваат и се распоредуваат во одделните временски периоди како комбинација на долготата и кратката позиција, согласно со правилата дефинирани во главата VIII од Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот;
- Позициите коишто немаат или кај коишто не може со сигурност да се утврди рокот на достасување, односно времето до следната промена на каматната стапка, се распоредуваат согласно со точките 22 и 23 од Одлуката, при што овие позиции соодветно се вклучуваат во обрасците ФКС, ВКС или ПКС, во зависност од видот на нивната каматна стапка;
- Доколку за одредена позиција, банката утврди два или повеќе рокови за промена на каматната стапка, позицијата ја распределува во оној период за кој, согласно со точката 23 од Одлуката, утврдила дека има поголема веројатност дека ќе настане промената;
- Позициите кај коишто каматната стапка е фиксна за определен временски период, а не за целиот период до нивниот рок на достасување, имаат третман на позиции со фиксна каматна стапка. Овие позиции се вклучуваат во образецот ФКС, согласно со правилата определени во ова упатство, при што распоредувањето се врши под претпоставка дека каматната стапка ќе остане фиксна до рокот на достасување. Доколку банката го промени видот на каматната стапка по истекот на временскиот период во кој каматната стапка е фиксна, должна е да ги прераспореде овие позиции во соодветниот образец (ВКС или ПКС);

- Износот на задолжителната резерва се распоредува во временскиот период до еден месец;
- Депозитите по видување и средствата на трансакциските сметки на коишто банката пресметува камата се внесуваат во временскиот период до еден месец, без разлика на периодот на промена на каматната стапка;
- Репо-договорите/обратните репо-договори (реверсе репо) и договорите за земање/давање заем хартии од вредност и стоки од/на друга договорна страна се распоредуваат во позициите на примени/дадени кредити;
- Вложувањата во инвестициски фондови се распоредуваат во зависност од структурата на вложувањата на фондот во каматночувствителните инструменти. Доколку банката не може со сигурност да ја утврди структурата на вложувањата на фондот, овие позиции ги пополнува преку процена на структурата на фондот, врз основа на проспектоот на фондот;
- Нефункционалните побарувања не се сметаат за каматночувствителни позиции и не се земаат предвид при утврдувањето на изложеноста на ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности;
- Достасаните обврски и побарувања се распоредуваат во период до еден месец.

Образец ФКС

6. Образецот ФКС ги вклучува сите позиции со фиксна каматна стапка, коишто се распоредуваат во соодветниот временски период, согласно со преостанатиот рок на достасување, при што позициите со ануитетска отплата се распоредуваат според преостанатиот рок на достасување на секој од одделните ануитети.

Како позиции со фиксна каматна стапка се сметаат позициите кај кои каматната стапка не се менува во целиот период до рокот на достасувањето на позицијата.

Образецот ФКС се пополнува со следење на правилата дефинирани во оваа точка и во точките 4, 5, 7, 8, 9, 10 и 11.

7. Во колоните од бр. 3 до бр. 15 - „временски период“, се распоредуваат износите на секоја одделна каматночувствителна активна и пасивна (билансна или вонбилансна) позиција којашто е дел од портфолиото на банкарски активности.

Билансни позиции

8. Позициите од билансната актива се пополнуваат како што следува:

1) Средства по видување

На оваа позиција се искажуваат одделно трансакциските сметки и депозитите по видување (соодветен дел од сметките 131, 31, освен сметката 3118, 53, 54 и 55).

2) Издвоена задолжителна резерва и други слични средства коишто се евидентирани на соодветниот дел од сметката 100 и сметките 14 и 3118;

3) Орочени депозити

Оваа позиција ги опфаќа орочените депозити со можност за предвремено повлекување и останатите орочени депозити коишто се евидентирани на соодветниот дел од сметките 132, 133, 134, 135, 33, 53, 54 и 55.

4) Кредити

Во оваа позиција одделно се прикажуваат кредитите со можност за предвремена отплата и сите останати кредити евидентирани на соодветниот дел од сметките 399, 439, 499, 50, 51 и 52. Во оваа позиција соодветно се вклучуваат и побарувањата настанати врз основа на финансиски лизинг (соодветниот дел од сметки 58 и 59).

5) Хартии од вредност

На оваа позиција се искажуваат должничките хартии од вредност коишто претставуваат каматночувствителни позиции, поделени во три групи:

- должнички инструменти со кои не се тргува активно, а кои се вреднуваат по објективната вредност преку билансот на успех, коишто во сметководството на банката се евидентираат на сметките 39 (со исклучок на сметката 399), 43 (со исклучок на сметката 439) и 49 (со исклучок на сметката 499),
- должнички инструменти расположливи за продажба евидентирани на сметките 37, 41 и 47, и
- должнички инструменти коишто се чуваат до достасување и коишто се евидентираат на сметките 38, 42 и 48.

6) Останата неспомнатата актива

Во оваа позиција се вклучуваат сите останати каматночувствителни активни билансни позиции коишто не се вклучени во претходните активни позиции (пр. позиции евидентирани на сметките 19, 56, 57 и слично, доколку претставуваат изложеност на ризик на промена на каматните стапки и се дел од портфолиото на банкарски активности).

1) Вкупна билансна актива

Се прикажува збирот на сите билансни активни позиции за секој одделен временски период (збир на редовите од бр. 1 до бр. 6).

9. Позициите од билансната пасива се пополнуваат како што следува:

7) Обврски по видување

Оваа позиција ги опфаќа трансакциските сметки и депозитите по видување евидентирани на соодветниот дел од сметките 70, 71, 72, 792, 794, 80, 81, 86, 893 и 894.

8) Орочени депозити

На оваа позиција одделно се искажуваат орочените депозити со можност за предвремено повлекување и останатите орочени депозити коишто во

сметководството на банката се евидентираат на соодветниот дел од сметките 71, 72, 792, 794, 82, 86, 893 и 894.

9) Обврски по кредити

Оваа позиција ги опфаќа обврските по кредити со можност за предвремена отплата и останатите кредити евидентирани на соодветниот дел од сметките 74, 78, 795, 84, 87, 88 и 895.

10) Обврски по издадени хартии од вредност

Оваа позиција ги вклучува обврските по издадени должнички хартии од вредност коишто во сметководството на банката се евидентираат на сметките 73, 790, 791, 83, 890 и 891.

11) Хибридни инструменти, субординиран долг и други капитални позиции

На оваа позиција се искажуваат обврските врз основа на хибридни капитални инструменти и субординирани долгови коишто се евидентирани на сметките 796, 896, 910 и 911, како и капиталните позициите кај кои висината на дивидендата зависи од висината на одредена референтна каматна стапка (каматночувствителни капитални позиции).

12) Останата неспомната пасива

Во оваа позиција се вклучуваат сите останати каматночувствителни пасивни билансни позиции коишто не се вклучени во претходните пасивни позиции (пр. позиции евидентирани на сметките 23, 29, 77 и слично, доколку претставуваат изложеност на ризик од промена на каматните стапки и се дел од портфолиото на банкарски активности).

II) Вкупна билансна пасива

Во оваа позиција се внесува збирот на сите билансни пасивни позиции по одделни временски периоди (збир на редовите од бр. 7 до бр. 12).

III) Нето билансна позиција

На оваа позиција се искажува нето билансната вредност добиена како разлика помеѓу вкупната билансна актива и вкупната билансна пасива (разлика на редовите I и II).

Вонбилансни позиции

10. Позициите од вонбилансната актива се пополнуваат како што следува:

13) Деривати

Оваа позиција ги опфаќа номиналните вредности на дериватите во финансиски средства коишто се дел од портфолиото на банкарски активности, евидентирани на соодветниот дел од сметката 95.

14) Останати (класични) вонбилансни позиции

Оваа позиција ги опфаќа сите класичните активни вонбилансни позиции коишто претставуваат изложеност на ризик од промена на каматните стапки, како што се неискористените кредитни лимити и други слични позиции за коишто банката пресметува камата (соодветниот дел од сметките 9933, 9934, 9936 и други соодветни сметки).

IV) Вкупна вонбилансна актива

Во оваа позиција се внесува збирот на сите вонбилансни активни позиции по одделни временски периоди (збир на редовите бр. 13 и бр. 14).

11. Позициите од вонбилансната пасива се пополнуваат како што следува:

15) Деривати

Оваа позиција ги опфаќа номиналните вредности на дериватите во финансиски обврски коишто се дел од портфолиото на банкарски активности, евидентирани на соодветниот дел од сметката 95.

16) Останати (класични) вонбилансни позиции

Оваа позиција ги опфаќа сите останати класични пасивни вонбилансни позиции коишто претставуваат изложеност на ризик од промена на каматните стапки коишто се прикажуваат на соодветниот дел од сметките 9954, 9964 и други соодветни сметки.

V) Вкупна вонбилансна пасива

Во оваа позиција се внесува збирот на сите вонбилансни пасивни позиции по одделни временски периоди (збир на редовите бр. 15 и бр. 16).

VI) Нето вонбилансна позиција

На оваа позиција се искажува нето вонбилансната вредност добиена како разлика помеѓу вкупната вонбилансна актива и вкупната вонбилансна пасива (разлика на редовите IV и V).

VII) Вкупна нето-позиција

Оваа позиција ја искажува вкупната нето-позиција којашто се добива како збир на нето билансната и нето вонбилансната позиција по одделни временски периоди (збир на редовите III и VI). Добиениот збир се прикажува со соодветниот предзнак, во зависност од тоа дали има позитивна вредност (долга нето-позиција) или негативна вредност (кратка нето-позиција).

VIII) Пондери

На оваа позиција се искажани пондерите по временски периоди за утврдување на промената на економската вредност на портфолиото на банкарски активности коишто се дефинирани во табелата бр. 1 од Одлуката.

IX) Пондерирана позиција

Пондерираната позиција за одделните временски периоди претставува производ на вкупната нето-позиција за секој одделен временски период од редот бр. VII и соодветниот пондер од редот бр. VIII.

X) Нето пондерирана позиција за валута _____

Добиените долго и кратки пондерирани позиции за секој одделен временски период од редот бр. IX се собираат и се добива нето пондерирана долга или кратка позиција, за сите позиции во соодветната значајна валута коишто имаат фиксни каматни стапки. На празното место се внесува името на значајната валута, додека за сите останати валути за кои е дозволено збирно прикажување на каматночувствителните позиции, се внесува зборот: „збирно“. Доколку образецот се однесува на позиции коишто се изразени во денари со девизна клаузула, по името на валутата, односно по зборот: „збирно“, се додава кратенката: „ДК“ (пр. ЕУР-ДК).

Образец ВКС

12. Образецот ВКС ги вклучува позициите со променлива каматна стапка коишто се распоредуваат во соодветниот временски период, согласно со времето до следната преоцена на каматната стапка. Притоа, за периодите пред датумот на следната преоцена на каматната стапка, позициите со ануитетска отплата се распоредуваат според преостанатиот рок на достасување на секој одделен ануитет.

Како позиции со променлива каматна стапка се сметаат позициите кај кои во целиот период до рокот на достасување на позицијата, каматната стапка зависи од висината на одредена референтна каматна стапка (пр. референтната каматна стапка на НБРМ, СКИБОР, ЛИБОР, ЕУРИБОР и слично).

Образецот ВКС се пополнува со соодветна примена на правилата од оваа точка, точките 4 и 5, како и правилата коишто важат за пополнување на образецот ФКС, дефинирани во точките 7, 8, 9, 10 и 11 од ова упатство.

Образец ПКС

13. Образецот ПКС ги вклучува позициите со прилагодлива каматна стапка, т.е. позициите кај кои каматната стапка се менува врз основа на одлука на соодветен орган на банката, при што банката го врши распоредувањето на овие позиции по одделни временски периоди во согласност со точките 22 и 23 од Одлуката. Позициите со ануитетска отплата се распоредуваат на следниов начин:

- сите ануитети коишто достасуваат до временскиот период утврден согласно со точките 22 и 23 од Одлуката, се распоредуваат според преостанатиот рок на достасување на секој одделен ануитет;
- збирниот износ на сите останати ануитети (коишто не се распоредени согласно со алинејата 1 од оваа точка) се распоредуваат во временскиот период утврден согласно со точките 22 и 23 од Одлуката.

Како позиции со прилагодлива каматна стапка се сметаат позициите кај кои каматната стапка се менува врз основа на одлука на соодветен орган на банката.

Образецот ПКС се пополнува со соодветна примена на правилата од оваа точка, точките 4 и 5, како и правилата коишто важат за пополнување на образецот ФКС, дефинирани во точките 7, 8, 9, 10 и 11 од ова упатство.

II. 2. Образец ВПВ - Вкупна пондерирана вредност

14. Образецот ВПВ - Вкупна пондерирана вредност, се пополнува со примена на следниве правила:

14.1 На редовите бр. 1.1, 1.2... - „нето пондерирана позиција за валута _____“, се внесуваат збирите на добиените нето пондерирани долги или кратки позиции за денари, секоја одделна значајна валута и збирно за сите останати валути, од обрасците ФКС, ВКС и ПКС (збир на редот бр. X од обрасците ФКС, ВКС и ПКС за соодветната валута). Долгите нето пондерирани позиции во одделни валути се прикажуваат со позитивен предзнак, а кратките нето пондерирани позиции во одделни валути со негативен предзнак.

14.2 На реден бр. 2 - „вкупна пондерирана вредност - промена на економската вредност на портфолиото на банкарски активности“, се искажува вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности како збир на нето пондерираните позиции за денари, одделните значајни валути и збирно за сите останати валути од овој образец. Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности се изразува во апсолутна вредност и ја прикажува промената на економската вредност на ова портфолио како резултат на оцената за промената на каматните стапки со користење на стандардниот каматен шок.

14.3 На реден бр. 3 - „сопствени средства“, се внесува износот на сопствените средства на банката од крајот на последниот квартал, освен ако во периодот од датумот на последниот квартал и датумот на изготвување на образецот ВПВ е извршена значителна промена на износот на сопствените средства (пр. нова емисија на акции, издаден хибриден или субординиран инструмент, остварена загуба во тековното работење и слично), којашто не е опфатена во пресметката на сопствените средства од последниот квартал.

14.4 На реден бр. 4 - „вкупна пондерирана вредност /сопствени средства“, се искажува односот помеѓу износот на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности (реден бр. 2 од овој образец) и сопствените средства на банката (реден бр. 3 од овој образец), изразен во проценти.

III. РОКОВИ ЗА ИЗВЕСТУВАЊЕ НА НАРОДНАТА БАНКА

15. Банката е должна да ги изготвува извештаите од точка 3 од ова упатство на месечна основа и да ги доставува до Народната банка согласно со главата V од Одлуката.

IV. ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

16. Одредбите од ова упатство што се однесуваат на банките соодветно се применуваат и на штедилниците и на филијалите на странските банки во Република Македонија.

17. Ова упатство влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе почне да се применува од 01.07.2010 година.

Бр. 3
18.03.2010 година
Скопје

Гувернер
м-р Петар Гошев